

TIZENHETEDIK-SZÁZADI IRODALMUNK
IDEGEN EREDETŰ MŰVEIHEZ.

1. *Politica Philosophiae Okoskodás-szerint való rendes életnek Példája. Mellyet valamely Istenét, vallását, Királyságát és hazáját igazán szerető Nemes ember G. C. I. Deákból Magyarra fordítván, és ez mostani Udvarisággal tellyes Világh fiainak elméjékhez illetetvén különböző indulattyok és tudományok megh jobbitására rendeltetett.* Lötzen. 1674. — A könyv egy családhoz tartozik az Udvari scholákkal (Szepsi Csombor Márton), *Tanácsi tükrökkel* (Gyulai Pál-Csepregi Turkovics Mihály), *Serkentő-órákkal* (Guevara, Rozsnyai Dávid), *Királyi tükrökkel* (Pataki Füsüs János), *Királyi ajándékokkal* (Jakab király-Szepsi Korocz György), *Fejedelmi lelkekkel* (Weber-Teleki Mihály). A kívül-belül mértékettartó, igazságos, kegyes, abszolút, eszményi uralkodó szemléltető iskolája. Át van itatva a keresztény Stoa elemeivel és erkölcsi patoszával. Böven merít abból a kiapadhatatlan politikai és államfilozófiai anyagból, amelyet Platon, Aristoteles, Cicero, Szent Ágoston, Petrarca, Guevara, Machiavelli és Justus Lipsius, Campanella, Grotius Hugó között száz meg száz könyv szivárogatott az európai irodalmakba. Magyar szempontból az a jelentősége, hogy elejétől végig az új államra és barokk «udvariság» gondolatát szolgálja, s ez nyelvén is észrevehető nyomot hágy. Eredetije: *Philosophia Politica sive Ratio Status Recta ex Principiis Theoricae Philosophiae formata et in Alma Universitate Pragensi primum proposita.* Cassovia, 1674. (Változatlan lenyomata az *Aristoteles theopoliticus Christianus* c. megjelent prágai kiadásnak.) A magyar fordító betűszerinti hűséggel követi a latin szöveget.

2. Kéri Sámuel: *Keresztlyen Seneca, Az az Lucius Annaeus Seneca. Leveleiből ki-szedetett, és XXXVIII. részre osztatott Keresztlyeni virágok...* Bécs, 1654. — Harmincyolc fejezetben foglalja össze Seneca *Erkölcsei leveleinek* gondolati tartalmát. Justus Lipsius *Manuductioja* és *Flores Senecaeje* mellett a XVII. századi magyar keresztény-sztoicizmus leggazdagabb forrása. E mellett döntő esemény a humanizmus magyarországi történetében: magyarul tolmácsolja a római Stoát a latinul nem értő laikusoknak s első ízben szólaltat meg magyar nyelven összefüggő antik filozófiai szöveget. Túléli a barokk századot és a felvilágosodás korában sem veszít eleven erejéből. Szilágyi Sámuel 1740-ben új, modernebb életre kelti, Mihály István jezsuita pedig négyesárkú tizenkettősökben dolgozza föl. (1768. — Kéri *Senecájának* európai és magyar vonatkozásaival részletesen foglalkozom *Keresztlyen Seneca* c. dolgozatomban, Archivum Philologicum, 1937. I.) Eredetije: Joh. Baptist Schellenberg, *Seneca Christianus id est Flores christiani ex L. Ann. Senecae Epistolis collecti et in 38 capita digesti.* Augustae Vindelicorum, 1637. (Új kiadásai: 1639, 1645, 1769. Szövegű utánnomata: Lőcse, 1660; későbbi magyarországi kiadásai: Nagyszombat 1696, 1700. A XVIII. sőt a XIX. században is rendszerint együtt adják ki Epiktetoszsal, Cebesszel, Plutarchos válogatott mondásaival.) Kéri a bevezetésen kezdve az utolsó mondatig ígéről-ígére, fejezetről-fejezetre, rövidítések és kihagyások nélkül fordítja Schellenberget.

3. *Lex Politica Dei, Az az, Mindenféle Törvények, Iteletek es Rendtartások, Kik főkepen az külső Polgari tarsasagra tartoznak: Melyben meg irattatik, az Isten mit kívannyon es mit tiltsan az emberektül. Az szent Irasból özve zedegettetven... Németből magyarra fordítottatott.* Debrecen 1610.

— A könyv céljára rávilágít az *Elöljáró beszéd*: Mivel a bibliai lörvények «az Bibliában nincsenek rendel egymás utan irva, es azert egy hamarjaban nehez föl találni: Azokat egy fő tudos ember az Bibliából kiszedegetven, Nemet nyelven ki bocsatotta volt. Mely könyvetske mikor kezembe akadt volna, hasznosnak es meltonak itelem vala lenni, hogy azt Magyar nyelven is meg irnam; es azt ki nyomtatvan az Magyarok köziben kibocsatanam.» — Eredetije: Leonard Warner, *Lex Politica Dei das ist von allen bürgerlichen Satzungen u. Rechten. Erklärung aus Heiliger Schrift.* Frankfurt 1578.

4. *Jesvita Paterék Titkai. A' magok irásiból ki-szedegettettek. A' mellyekben Tanitnak az Ignatius Loyola eredetiről, es Mennyei Szenté változtatásáról, a' Jesuiták tudományról...* Nyomtatott Magnovárdiában (Várad), 1657. A nemzetközi jezsuitaellenes irodalom jellegzetes képviselője. Eredetije: *Mysteria Patrum Jesuitarum ex ipsorum scriptis cum fide eruta...* Lugduni Batavorum, 1633.

TURÓCZI-TROSTLER JÓZSEF.

ISMERETLEN VERS-TÖREDÉK A XVII. SZÁZAD MÁSODIK FELÉBŐL.

A sárospataki főiskola könyvtára őrzi Komáromi Csipkés Györgynek *Az keresztény isteni-tudomány...* című Utrechtben, 1653-ban megjelent művének egy példányát (M. 470. jelz.) — eredetijét Vollebibus írta. A könyvbe a következő jól gördülő verset írta be ismeretlen kéz, valószínűleg még a XVII. században.

Midőn el kezd a test hajléka bomlani,
Repedezett fala tétova omlani
... malom zugása törten (me)g állani
... mindig más helyre kíván ki hullani

Az ezüst kötelek mihelt (me)g tágulnak
A palaczk forrásnál kerek kutnak [hulnak] (?)
Mihelt járt utai a vérnek szorulnak
Emberek orvoshoz menten el indulnak

Tehát ha az lélek betegségben esik
Ha ellenségei halálra keresik
Végét szomjuhozó irigyei lesik
Bizony életéről méltán értekezík

Mert mennyivel ritkáb arany a köveknél
Kárbunkulus drágább alávaló réznél
Safir, smaragd, jaspis Alabástrom kőnél
Annyival a lélek beteseb a testnél.

Már pedig a lélek élete csak halál
Magában épséget bün után nem talál
Nyavalyákkal el tölt nyoszolyájában hál
A kegyelem kívül sikamló jegen ál